

ЧУВЕНИ РОМАН ФЕРДИНАНДА АНТОНИЈА ОСЕНДОВСКОГ НАЈЗАД И НА СРПСКОМ
ЈЕЗИКУ

Бели бог рата

Знаменити авантуристички, историјски, путописни, аутобиографски и етнолошки роман – „Звери, људи и богови” – „води нас кроз вејавицу руске револуције и монголске ослободилачке борбе све до сржи тајанственог будистичког учења о Краљу Света и Агарту, његовом подземном краљевству. У хаосу пропасти руског царства, пред нашим очима израња најчудеснија галерија звери, људи и богова, и њихових судбина.” Овај роман надахнуо је Хуга Прата за стварање славног стрипа „Корто Малтезе у Сибиру” и Френсиса Форда Кополу за „Апокалипсу данас”

Пише: Борис Над

По-чет-ком 1920. го-ди-не, бе-же-ћи пред те-ро-ром „цр-ве-них” по-сле по-ра-за Кол-ча-ко-вих тру-па, ру-ски пи-сац, ин-же-њер и пу-сто-лов пољ-ског по-ре-кла, Фер-ди-нанд Осен-дов-ски (1878–1944), до-спе-ва у Мон-го-ли-ју. Та-ко по-ста-је све-до-ком бур-них до-га-ђа-ја иза-зва-них сло-мом цар-ства: у зе-мљи по-то-ну-лој у анар-хи-ју су-ко-бља-ва-ју се је-ди-ни-це ки-не-ске вој-ске и Мон-го-ли, од-ре-ди „бе-лих” у по-вла-че-њу и бољ-ше-вич-ке ухо-де и аги-та-то-ри, пред-во-ђе-ни Чој-бо-лан-гом и Су-хе-ба-то-ром. Ха-ос се окон-ча-ва бри-љант-ним пу-чем ко-ји 3. фе-бру-а-ра из-во-ди ру-ски „бе-ли” офи-цир, ко-ман-дант *Азиј-ске ко-њич-ке ди-ви-зи-је*, ба-рон Ун-герн, осло-ба-ђа-ју-ћи из ки-не-ских ру-ку те-о-крат-ског го-спо-да-ра Мон-го-ли-је, „жи-вог Бу-ду” Ху-тук-туа. Ба-рон ус-по-ста-вља сво-ју вла-сти и гво-зде-ну ди-сци-пли-ну у мон-гол-ској пре-сто-ни-ци Ур-ги, а не-ду-го за-тим осло-ба-ђа и чи-та-ву зе-мљу. Али, ње-гов циљ ни-је дик-та-ту-ра у Мон-го-ли-ји, већ не-што мно-го ши-ре: „па-на-зиј-ска им-пе-ри-ја” ко-ја ће про-ме-ни-ти ток исто-ри-је, ис-ко-ре-њу-ју-ћи ре-во-лу-ци-ју у Ру-си-ји и вра-ћа-ју-ћи за-ко-ни-ти по-ре-дак у Евро-пу.

ВЕЧ-НИ САН О ПО-РЕТ-КУ

Књи-га Фер-ди-нан-да Осен-дов-ског *Be-asts, Men and Gods* убр-зо по об-ја-вљи-ва-њу у Њу-јор-ку 1922. го-ди-не пре-ве-де-на је на број-не свет-ске је-зи-ке (срп-ско из-да-ње: *Зве-ри, љу-ди и бо-го-ви*, „Укро-ни-ја”, Бе-о-град, 2005). Ње-на по-пу-лар-ност по-чи-ва на ег-зо-тич-ном ко-ло-ри-ту ди-вље мон-гол-ске отац-би-не, ко-ли-ко и на чи-ње-ни-ци да аутор опи-су-је углав-ном не-по-зна-та по-гла-вља исто-ри-је ру-ске (кон-тра)ре-во-лу-ци-је. И, ни-шта ма-ње, на маг-нет-ској сна-зи јед-не из-у-зет-не, ха-ри-з-мат-ске лич-но-сти, већ по-ме-ну-тог ба-ро-на Ун-гер-на фон Штер-нбер-га, ко-га су бољ-ше-ви-ци на-зи-ва-ли „без-ум-ним” или „кр-ва-вим ба-ро-ном”, а Мон-го-ли и Бур-ја-ти „Бе-лим бо-гом ра-та” или, про-сто и фа-ми-ли-јар-но, „Ун-герн-ка-ном”. Осен-дов-ски је имао из-у-зет-ну при-ви-ле-ги-ју: као чо-век од ње-го-вог на-ро-чи-тог по-ве-ре-ња, он про-во-ди де-вет да-на у ба-ро-но-вој не-по-сред-ној бли-зи-ни, пре не-го што ће се *Азиј-ска ди-ви-зи-ја* за-пу-ти-ти на свој по-след-њи вој-ни по-ход, кроз со-вјет-ску Тран-сбај-ка-ли-ју.

Овај про-фе-си-о-нал-ни вој-ник и по-то-мак бал-тич-ких ари-сто-кра-та ро-ђен је у Гра-цу (Аустри-ја) 1885. го-ди-не. Чи-та-в жи-вот-ни век про-во-ди „у вој-ци и у ра-ту”: са за-бај-кал-ским ко-за-ци-ма у Чи-ти, у Мон-го-ли-ји, где се бо-ри за не-за-ви-сност зе-мље; по-чет-ком Пр-вог свет-ског ра-та ис-ти-че се хра-бро-шћу у бор-ба-ма про-тив Не-ма-ца и Аустри-ја-на-ца, а он-да по-чи-ње бес-по-штед-ну бор-бу про-тив бољ-ше-ви-зма, по-сте-пе-но ор-га-ни-зу-ју-ћи соп-стве-ну ко-њич-ку ди-ви-зи-ју, са-ста-вље-ну углав-ном од ко-за-ка и при-пад-ни-ка ра-зних си-бир-ских на-ро-да. Књи-га Осен-дов-ског са-др-жи и јед-но од рет-ких лич-них све-до-чан-ста-ва о чо-ве-ку ко-га су Мон-го-ли и Ти-бе-тан-ци обо-жа-ва-ли као ин-кар-на-ци-ју са-мог бо-га ра-та и за ко-га је Ита-ли-јан Ју-ли-јус Ево-ла за-пи-сао сле-де-ће: „Ве-ли-ка страст спа-ли-ла је у ње-му све еле-мен-те чо-ве-ка, и од тог вре-ме-на у ње-му је пре-о-ста-ла са-мо ве-ли-ка сна-га, ко-ја је би-ла из-над жи-во-та и смр-ти.”

МИТ О КРА-ЉУ СВЕ-ТА

По соп-стве-ној из-ја-ви, ба-рон Ун-герн био је бу-ди-ста. „Био је не-ми-ло-ср-дан”, бе-ле-жи је-дан од офи-ци-ра у ње-го-вој слу-жби, ма-јор Алек-сан-дро-вич, „ка-ко код ла-ма-ни-ста мо-же би-ти са-мо аске-та. Ап-со-лут-но од-су-ство осе-ћа-ња, ка-рак-те-ри-стич-но за ње-га, мо-же се на-ћи је-ди-но код ство-ре-ња ко-ја не по-зна-ју бол ни ра-дост, ни жа-лост ни ту-гу.” Осен-дов-ски све-до-чи да је Ун-герн био ван-ред-но сло-же-на лич-ност – у исто вре-ме рат-ник и ми-стик, ко-ји је у Ру-си-ји без-у-спе-шно по-ку-ша-вао да осну-је ред вој-ни-ка-бу-ди-ста. Оп-сед-нут древ-ним ти-бе-тан-ским ми-том о под-зем-ном кра-љев-ству Агар-та, у ко-јем се на-ла-зи Краљ Све-та, он је два пу-та слао мла-дог прин-ца Пун-ци-га да их тра-жи. Пр-ви пут се вра-тио с пи-смом Да-лај Ла-ме из Ла-се, али „ка-да га је по-слао дру-ги пут, он се ви-ше ни-је вра-тио”.

Не-у-спех у по-тра-зи за Кра-љем Све-та уоп-ште ни-је по-ко-ле-бао Ун-герн-ову вој-нич-ку од-луч-ност. Ипак, по-бе-до-но-сни марш *Азиј-ске ди-ви-зи-је* кроз Тран-сбај-ка-ли-ју за-вр-ша-ва се из-да-јом јед-не гру-пе „бе-лих” офи-ци-ра; „Бе-ли бог ра-та” па-да у ру-ке „цр-ве-них”, ко-ји га 12. сеп-тем-бра 1921. стре-ља-ју у гра-ду Но-во-си-бир-ску. Ти-ме се, твр-ди Осен-дов-ски, у пот-пу-но-сти ис-пу-ња-ва

про-ро-чан-ство ко-је је ба-ро-ну, у ње-го-вом при-су-ству, из-ре-кла јед-на ша-ман-ка у Ур-ги.

Иза ба-ро-на Ун-гер-на оста-ће је-ди-но мит ко-ји и да-нас жи-ви код мно-гих си-бир-ских на-ро-да, Мон-го-ла, Бур-ја-та, Кал-ми-ка, Кир-ги-за, Ру-са. Оста-је и не-ко-ли-ко књи-га и до-ку-мен-то-ва-них из-ве-шта-ја, ка-ква је и књи-га Б. Кра-ут-хо-фа *На-ре-ђу-јем (Бор-ба и тра-ге-ди-ја ба-ро-на Ун-герн Штер-нбер-га*

). Ин-спи-ри-сан упра-во жи-во-том „кр-ва-вог ба-ро-на” и при-чом Осен-дов-ског, зна-ме-ни-ти стрип аутор Ху-го Прат ство-рио је сво-је слав-но де-ло

Кор-то Мал-те-зе у Си-би-ру

. Исто-вет-ни си-же пре-по-зна-је-мо и у чу-ве-ном фил-му Френ-си-са Фор-да Ко-по-ле *Апо-ка-лип-са да-нас*

, са-мо што је при-ча о жи-вом бо-гу ра-та не-у-по-ре-ди-во бле-ђа од при-че Осен-дов-ског, сме-ште-на у дру-го вре-ме и џун-гле Кам-бо-џе.

<

(Новембар-децембар 2005)